

CYNNALIADWYEDD YN Y BLYNYDDOEDD CYNNAR

Ifan Thomas

ECEY6005/C

2305949

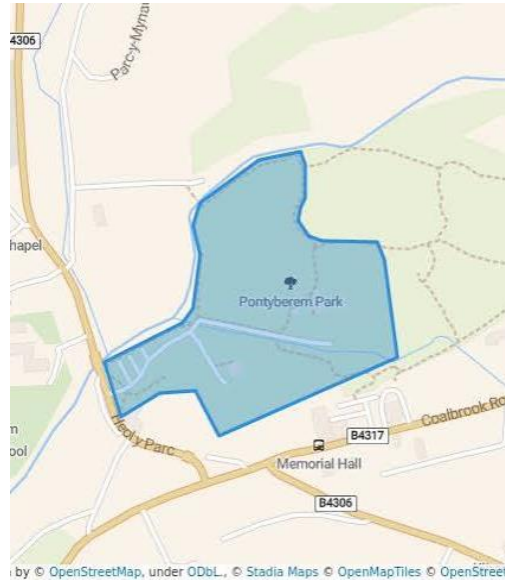
Darganfod

- Tyfu i fyny yng nghanol Sir Gaerfyrddin roedd yna nifer o gyfleusterau ar gael i mi i archwilio yn natur, ac i chwarae tu allan pan roeddwn yn ifanc. O draethau, i byllau nofio, i gaeau enfawr roedd yna digon ar gael i mi wneud ac i archwilio.

Lleoliad – Parc Pontyberem

- Y lleoliad y dewisais oedd Parc Pontyberem. Mae'r parc yma yn golygu cymaint i mi yn bersonol. Wrth gael nifer fawr o brofiadau yma nawr ac wrth dyfu i fyny, mae'n ardal sydd wdi chwarae rhan fawr o fy mywyd. O'r nifer wahanol o gaeau chwaraeon, i goedwigoedd eang ac afonydd sy'n llifo, mae yna nifer fawr o gyfleoedd yma i archwilio a ddarganfod.

Archwilio

- Wrth archwilio'r ardal, roeddwn yn gallu clywed amrywiaeth o bethau - y gwynt yn chwythu, ceir o'r tu allan yn gyrru, ond un o'r synau oed yn uchel ei cloch oedd y sŵn o geiliogod rhedyn (grasshoppers). Mae yna 11 fath gwahanol o geiliogod rhedyn, ac mae nhw'n tueddol o fod yn byw yn ystod yr haf poeth, felly nad oedd yn syndod i my glywed llawer ohonynt pan es i archwilio, gan oedd yn diwrnod poeth dros ben. Roedd y synau'n dod o'r gwair hir oedd yn y parc, felly roedd yn anodd i'w weld nhw, ond roedd y synau'n amlwg.

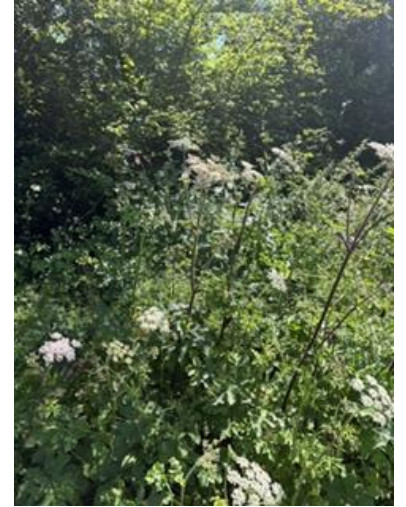
Adar

Un o'r synau arall oedd y mwyaf amlwg oedd yr amrywiaeth o adar oedd yn canu yn y coed. Mae yna amrywiaeth o adar yn galw'r DU yn cartref, dros 600 o wahanol fathau. Ond yn y parc dim ond y rhai mwyaf poblogaidd yn y DU, y rhai a wnaeth sefyll allan oedd yr aderyn du a'r titw tomos las. Dau aderyn rwyf wedi gweld yn ystod fy mywyd, a'r ddau redwn yn gallu clywed, yn canu'n swynol yn y coed.

Blodau

- Wrth gerdded o gwmpas y parc, roedd un peth yn fy nharo yn syth – yr amrywiaeth enfawr o flodau oedd ar gael. Roedd yr amrywiaeth yma wir yn fy syfrdanu. Wrth I mi gerded y ci, neu mynd i chwarae pêl-droed yna, roeddwn i yth wedi sylwi ar yr amrywiaeth prydferth yma. Ond roedd yn gwych i weld fod yna cymaint o flodau, a phlanhigion lliwgar gwahanol, yn ffynnu yn yr amgylchedd yma.

Dyma rhai ohonynt...

MWY AR FLODAU...

Y blodyn oedd yn dangos y fwyaf aml oedd y rhai gwyn yma, sef 'Cow Parsley', yn dilyn ychydig o ymchwil. Hefyd nodir fod rhai ohonynt yn cael ei adnabod fel 'Dame's Rocket', er ei harddwch mae'n cael ei hadnabod fel chwyn.

Mwy o fywyd gwylt

- Un peth arall oedd yn anodd i osgoi oedd y nifer wahanol o glêr oedd yn hedfan o amgylch y parc. Roedd y gwahanol fathau yn amrywio, o'r clêr y cartref, i gorrynnod brathu, gwenynen bapur, a hyd yn oed mosgitos ar fy nghar wrth I mi gyrraedd y parc, mae'r amrywiaeth yma'n wych, ac yn diddorol i weld.

Yr Afon

- Mae yna afon sydd yn llifo trwy'r parc, a thrwy'r pentref cyfan. Mae'r afon Gwedraeth Fawr yn llifo trwy Bontyberem, ac yn gorffen yng Nghydweli. Yn y pac, mae yna hefyd afon fach sydd yn llifo mewn l'r Gwendrateh Fawr, ac mae'r lefelau yr afon yn gallu cyyddu neu lleihau yn dibynnu ar y tywydd. Mae gen i atgofion dda o neidio yn yr afon fel plentyn, ac yn cofio'r oerfel o fod mewn ynddo!

Bywyd yn yr afon?

- Wrth archwilio ymhellach, darganfyddais fod yna criw o bysgod yn nofio yn yr afon – rhaid edrych yn ofalus ar y lluniau!
Pysgodyn y creigiau yw hyn, sydd yn hoffi byw mewn afonydd neu gwelyau ddwr sydd ddim yn dwfn. Roedd rhain yn anodd i ddarganfod, gan eu fod nhw yr un lliw a'r creigiau ar wely'r afon!

Caeau enfawr!

- Mae yna amrywiaeth o gaeau enfawr yn y parc, sydd yn rhoi'r rhyddid i blant, ac oedolion i fod yn rhydd, ac i ddefnyddio'u ddychymig! Tu fas o fisoedd yr haf mae'r caeau yn cael ei ddefnyddio er mwyn cynnal y clybiau chwaraeon lleol – Clybiau rygbi a chriced Pontyberem, a chlwb pêl-droed Bancffosfelen. Ond am nawr, mae'r caeau yn rhydd i bobl gwneud, a chwarae beth bynnag mae nhw eisiau! Mae'r gwair wedi'i torri'n fyr er mwyn creu arwyneb addas ar gyfer bobl o bob oedran i'w ddefnyddio.

Atyniadau wedi'u greu gennym ni

- Yn ogystal i'r atyniadau naturiol sydd yn y parc, mae yna amrywiaeth o atyniadau syd ar gael i bobl ddefnyddio. Mae'r parc chwarae yno i blant y pentref, un sydd yn eithaf newydd i'r parc. Atgofion dda!
- Hefyd mae yna'r cae chwarae 3G sydd yn addas i'w ddefnyddio trwy gydol y flwyddyn ar gyfer y clybiau chwaraeon lleol. Bydd hyn yn denu pobl gwahanol at y pentref, a fydd hyn gobeitho yn gallu creu elw er mwyn buddsoddi tuag at gael pethau newydd ar gyfer y parc.

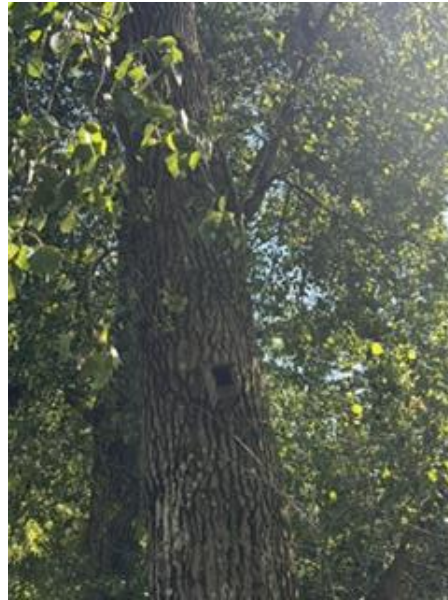

Llwybrau

O amgylch y parc mae yna amrywiaeth o llwybrau, o amgylch y caeau ac o fewn y coedwigoedd, sydd yn helpu cymdogion i deithio o'i hamgylch. Bydd pobl yn gallu cerdded, beicio, rhedeg a gymaint mwy ar y llwybrau yma.

Gwarchod

- Mae'r parc yn cynnal nifer o bethau syd yn helpu gwarchod y bywyd gwyllt sydd yn byw yno. Wrth edrych i fyny at y coed sylwais fod yna nifer o dai adar yn y coed a chrewyd allan o bren, ond wnes i ddim sylwi unrhyw adar yn mynd mewn neu allan ohonynt. Neis i weld beth bynnag!

Tyfu Coed

- Mae yna rhan penodol o'r parc hefyd sydd wedi'i penodi ar gyfer tyfu coed. 'Sky's Memorial Orchard' yw'r ardal penodedig lle mae coed y tyfu. Creuwyd yr 'orchard' er cof am Sky Cullen, hen ysgrifennydd 'Incredible Edibles', y criw syd yn cynnal y rhan yma o'r parc.

YMCHWIL – IOLO WILLIAMS

Ar gyfer gwobr John Muir

Pwy yw Iolo Williams?

- Mae Iolo Tudur Williams yn adaregydd, yn sylwedydd natur, yn gyflwynydd teledu ac yn awdur o Gymru, sy'n fwyaf adnabyddus am ei raglenni natur ar y BBC ac S4C, gan weithio yn y Gymraeg, ac yn Saesneg.

Pwysigrwydd Iolo Williams fel cadwraethwr

- Mae Iolo Williams wedi gwneud cymaint o waith allweddol tuag at cadwraeth. Treuliodd 15 mlynedd fel swyddog rhywogaeth gyda'r RSPB, yn gwarchod adar bregus, roedd yn ymgyrchu dros cynefinoedd lleol wrth gefnogi ymddiriedaeth bywyd gwyllt Cymru a 'Butterfly Conversation', a roedd e'n dangos ei gwaith cadwraeth i bobl ar ddraws Cymru trwy eu rhaglenni teledu.

